

Lausunto opettajien täydennyskoulutukseen liittyen

Sami Kalaja

Opettajien täydennyskoulutuksen tulisi mukailla uuden opetussuunnitelman henkeä olemalla eheyttävä ja oppiainerajat ylittävä. Tämän hetken täydennyskoulutuskäytänteiden sirpalemaisuus kuvastaa omalta osaltaan koko nykyisen koulutusjärjestelmän sisältöjen pirstaloituneisuutta.

Täydennyskoulutuksen keskeinen teema voisi olla hyvinvointi ja erityisesti hyvinvoinnin fyysinen komponentti. Tämän teeman valintaa puoltaa muun muassa Suomen kilpailukyvyistä huolehtiminen. Hyvinvointiteemaan kohdentuva opettajien täydennyskoulutus istuu lisäksi erinomaisesti perusopetuksen opetussuunnitelman tarkoitukseen, oppilaiden kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen sekä lukion opetussuunnitelman tavoitteeseen myönteisestä kasvusta aikuisuuteen.

Lukuisat tutkimukset (mm LIKES-tutkimuskeskus 2014) osoittavat että suomalaisten koululaisten fyysinen aktiivisuus on hälyttävän alhaisella tasolla. Taloudellisen huoltosuhteen kehittyessä yhä haasteellisempaan suuntaan, on erittäin tärkeää että tulevaisuuden työntekijät Suomessa omaavat riittävän työ- ja toimintakyvyn. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2013 Suomessa oli jokaista sataa työssäkäyvää kohden 137 sellaista, jotka eivät käyneet töissä. Toisaalta tutkimukset osoittavat että erittäin huonokuntoisten määrä lisääntyy lähes eksponentiaalisesti. Esimerkiksi 50-64 -vuotiaista miehistä on ennustettu 43% olevan erittäin huonossa kunnossa vuonna 2035 (Heiskanen ym 2011). Eli tulevaisuuden Suomessa on vähemmän työntekijöitä ja he ovat huonommassa fyysisessä kunnossa kuin tämän päivän työntekijät. Tähän haasteeseen nykyinen fyysisen aktiivisuuden taso vastaa erittäin huonosti. LIITU-tutkimuksen (2015) mukaan vain 10% yhdeksäsluokkalaisista liikkuu päivittäin suositusten mukaisesti.

Liikkumisen lisäämisellä on myös vaikutusta oppimiseen. Fyysisellä aktiivisuudella ja kognitiivisella suorituskyvillä on yhteys, toisin sanoen liikkuminen auttaa ja tukee myös akateemista oppimista (mm. Opetushallitus 2012).

Miksi oppilaat ovat niin passiivisia? Tähän on useitakin selityksiä; ympäristötekijät, harrastamisen kalleus, kilpailevat ajanviettoinnat etc. Yksi keskeinen selittäjä on koetun pätevyyden alhaisuus. Jos oppilaat kokevat omat liikuntataitonsa heikoiksi, he eivät osallistu toimintaan, jossa he arvelevat epäonnistuvansa. Kouluttamalla opettajat itsemääräämisteorian (Deci & Ryan) perusteisiin ja sisäisen motivaation muodostumisen perusteisiin, voitaisiin kenties vaikuttaa oppilaiden pätevyyden kokemuksiin ja sitä kautta heidän liikkumiseensa.

Nykykäytäntönä näyttäisi olevan se, että yksittäiset opettajat hakeutuvat enemmän tai vähemmän satunnaisesti erilaisiin irrallisiin koulutustilaisuuksiin. Nämä koulutukset ovat olleet pääsääntöisesti oppiainekohtaisia. Opettajan ollessa koulutuksessa oppitunnit tulee kuitenkin hoitaa. Jos palkataan sijainen, kustannukset nousevat suuresti, jos taas naapuriluokan opettaja huolehtii opetuksesta oman toimensa ohella, opetuksen laatu kärsii ja turvallisuusriskit kasvavat. Kustannustehokas ja vaikuttavuudeltaan kattavampi tapa toteuttaa täydennyskoulutus olisi viedä kouluttava taho opettajien luokse eikä päinvastoin.

Koko kouluyhteisön tavoittava koulutus on mahdollista toteuttaa esimerkiksi vesokoulutuspäivien muodossa. Tällöin edellä mainittuja sijaisten käyttöön liittyviä ongelmia ei tulisi.

Suomessa opettajien koulutustaso on kansainvälisesti vertailtuna hyvin korkea. Opettajien täydennyskoulutuksesta vastaavan tahon tulisi olla riittävän korkeatasoinen ja täydennyskoulutuskokemusta omaava. Parhaiten täydennyskoulutustehtävästä mielestäni selviytyisi yliopistotason toimija.

Mielestäni ainakin osa hallituksen kärkihankkeeseen ”tunti liikuntaa päivässä” varatuista resursseista pitäisi kohdentaa koko opettajakunnan tavoittavaan täydennyskoulutukseen, jonka sisällöt kohdentuvat koululaisten fyysisen aktiivisuuden lisäämiseen.